

УДК 374.134:792.8

ТЕОРЕТИЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ КРИТЕРІЇВ І ПОКАЗНИКІВ СФОРМОВАНOSTІ БАЛЕТМЕЙСТЕРСЬКИХ УМІНЬ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ-ХОРЕОГРАФІВ

Пархоменко О. М.

У статті подається теоретичне обґрунтування критеріїв і показників сформованості балетмейстерських умінь майбутніх педагогів-хореографів. На думку автора, такими критеріями виступають: ступінь теоретичної обізнаності, сформованість мотивів балетмейстерської діяльності, рівень практичної реалізації балетмейстерських умінь, міра оволодіння балетмейстерськими діями та операціями.

Ключові слова: балетмейстерські вміння, балетмейстерська діяльність, педагог-хореограф, критерії, показники.

В статье дается теоретическое обоснование критериев и показателей сформированности балетмейстерских умений будущих педагогов-хореографов. По мнению автора, такими критериями выступают: степень теоретической осведомленности, сформированность мотивов балетмейстерской деятельности, уровень практической реализации балетмейстерских умений, степень овладения балетмейстерскими действиями и операциями.

Ключевые слова: балетмейстерские умения, балетмейстерская деятельность, педагог-хореограф, критерии, показатели.

The article presents theoretical substantiation of criteria and indicators of choreographic skills formation in future choreography teachers. The author suggests the following criteria: level of theoretical knowledge, formation of motives for ballet master's work, level of practical implementation choreography skills, proficiency levels of choreographic actions and operations.

Key words: choreographic skills, ballet master's work, teacher-choreographer, criteria, indicators.

Дослідження проблеми формування балетмейстерських умінь у майбутніх педагогів-хореографів неможливе без психолого-педагогічної діагностики цього процесу, оскільки його результативність значною мірою залежить від визначення загального розвитку студентів, рівня фахової підготовки, індивідуально-типологічних характеристик художнього мислення, творчого потенціалу, ціннісних орієнтацій, особливостей смаку, інтересів, потреб тощо.

Для здійснення такої діагностики необхідні науково обґрунтовані *критерії сформованості балетмейстерських умінь*, які б давали можливість стежити за динамікою педагогічного процесу, визначати його результативність, окреслювати напрямки і технологію фахової підготовки. Це визначило **завдання статі** – теоретично обґрунтувати критерії й показники сформованості балетмейстерських умінь майбутніх педагогів-хореографів.

На основі здійсненого теоретичного аналізу та встановлених суттєвих ознак балетмейстерських умінь нами виокремлено чотири критерії сформованості балетмейстерських умінь як мірила ефективності балетмейстерської підготовки майбутніх педагогів-хореографів: *ступінь теоретичної обізнаності, сформованість мотивів балетмейстерської діяльності, рівень практичної реалізації балетмейстерських умінь, міра оволодіння балетмейстерськими діями та операціями.*

Під **теоретичною обізнаністю** розуміється сукупність знань теоретичного і практичного рівнів хореографічного, музичного, історико-теоретичного циклів, що сприяють успішному формуванню балетмейстерських умінь. Ці знання сприяють цілісному уявленню про танцювальне мистецтво, його особливості,

стильову специфіку світової балетмейстерської діяльності, створюючи фахову основу діяльності майбутнього педагога-хореографа.

Основою розуміння хореографічного мистецтва виступають знання кількох рівнів, взаємопов'язаних між собою. *Перший рівень* складають знання, які сприяють формуванню цілісного уявлення про хореографічне мистецтво (знання про танець як форму відображення дійсності, як соціальне явище; про жанрові та стильові ознаки; про його функції в суспільному житті); *другий рівень* – знання, необхідні для сприймання чи виконання конкретного танцювального твору (знання про засоби хореографічної виразності, зміст і побудову композицій); *третій рівень* – знання про життя і творчість балетмейстерів, виконавців, історії створення хореографічних творів, графічний запис, термінологію, лексику, хореографічну "мову" тощо. Ці знання накопичуються студентами у різноманітній балетмейстерській діяльності, у свою чергу, збагачуючи її, роблячи більш осмисленою й змістовною.

Показниками теоретичної обізнаності майбутніх педагогів-хореографів, на нашу думку, виступають:

- *ґрунтовність і системність фахових знань;*
- *міцність і гнучкість знань;*
- *розуміння практичної значущості знань.*

Наступним критерієм балетмейстерських умінь є **сформованість мотивів балетмейстерської діяльності**. Для майбутнього педагога-хореографа балетмейстерська діяльність може мати різну підоснову, що значною мірою визначає його мотивацію. Так, на думку С. Занюка, індивіди з високим рівнем мотивації більше працюють і, як правило, досягають кращих результатів [1, с. 124].

Система мотивів виконує регулятивну функцію в процесі підготовки майбутнього педагога-хореографа до балетмейстерської діяльності та сприяє формуванню стійкого прагнення до професійного становлення і розвитку. За означеним критерієм можна визначити здатність майбутнього педагога-хореографа до самореалізації в балетмейстерській діяльності, рівень його сприйнятливості до нововведень, наявність потреби у створенні самостійних хореографічних проєктів.

Відповідно до цього нами визначено такі показники сформованості мотивації балетмейстерської діяльності:

- *наявність інтересу до балетмейстерської діяльності;*
- *сформованість потреби в розробці та реалізації хореографічних задумів;*
- *прагнення до досягнення поставленої мети балетмейстерської діяльності.*

Рівень практичної реалізації балетмейстерських умінь – зорієнтовує майбутнього педагога-хореографа на виявлення міри розвиненості самостійності та творчої ініціативності.

Психолого-педагогічними дослідженнями встановлено, що самостійність – це та якість особистості, яка характеризується її ставленням до процесу діяльності, її результатів і умов здійснення. Самостійна балетмейстерська діяльність майбутнього педагога-хореографа виявляється в умінні самостійно створювати, розуміти, виконувати й інтерпретувати хореографічний твір, знаходити відповідні балетмейстерські засоби. Уміння створювати самостійний хореографічний твір – складна балетмейстерська діяльність, у якій поєднуються вміння і творчість. Чим краще балетмейстер володіє танцювальними прийомами, тим більше творчості він може внести у власну хореографічну композицію.

Поняття творчості завжди пов'язують із особистістю, з її вільною, необмеженою ініціативою. Відповідно до цього Я. Пономарьов визначає творчість як механізм продуктивного розвитку і як необхідну умову розвитку матерії, утворення її нових форм, разом з появою яких змінюються й самі форми творчості [2, с. 12].

Митці виокремлюють основні чинники, які закладають методологічну основу теорії балетмейстерської творчості, а саме: з'ясування внутрішнього, психологічного механізму творчості (як створюється хореографічний твір); урахування особливостей суб'єкта творчості (хто створює), його мети, мотивів, інтересів, потреб, завдань (чому створює) у світлі конкретних соціально-

історичних обставин (коли створює), з точки зору умов і передумов різного роду. Не можна нехтувати і специфікою творчих результатів (що створюється).

Балетмейстерська творчість майбутнього педагога-хореографа виявляється у знаходженні ним способів роботи над хореографічним твором, в осмисленні й пошуку шляхів долання виконавських труднощів, у виявленні власної ініціативи, подоланні шаблонів інтерпретації балетмейстерських творів тощо. Тому виховання самостійності та творчої ініціативи студентів-хореографів у процесі формування балетмейстерських умінь є важливим завданням професійної підготовки.

Показниками означеного критерію визначено:

– вияв самостійності у пошуку способів вирішення балетмейстерських завдань;

– уміння аналізувати та коригувати процес балетмейстерської діяльності;

– практичне застосування набутих балетмейстерських умінь.

Оволодіння балетмейстерськими діями та операціями спрямоване на засвоєння майбутніми педагогами-хореографами певних хореографічних дій та операцій, що виробляються в процесі балетмейстерської діяльності, узагальнюються, переносяться на нові ситуації, об'єднуються в певні системи, які стають основою вмінь.

Досліджуючи означений критерій, нами було визначено такі характерні показники:

– уміння здійснювати організаторські, репетиційні, пізнавальні, комунікативні дії;

– володіння виконавською технікою;

– критичність оцінки результатів власної балетмейстерської діяльності.

Розроблені критерії та їх показники дають можливість дати змістову характеристику рівнів сформованості балетмейстерських умінь майбутнього педагога-хореографа, діагностувати процес їх формування та результат. Об'єктивність і достовірність діагностики балетмейстерських умінь значною мірою залежить від коректності визначення рівнів їх сформованості. Таких умовних рівнів нами було виокремлено три – високий (*творчий*), середній (*творчо-репродуктивний*), низький (*репродуктивний*).

Творчий рівень сформованості балетмейстерських умінь, який ми розглядаємо як *високий*, характеризується ґрунтовністю та системністю фахових знань, наявністю стійкої потреби в балетмейстерській діяльності, значною активністю у пошуку способів вирішення балетмейстерських завдань, високим ступенем володіння операційними вміннями в організаторських, репетиційних, пізнавальних, комунікативних діях.

Наступний рівень – *творчо-репродуктивний*, який ми характеризуємо як *середній*. Він визначається достатніми фаховими знаннями, помітною наявністю потреби в балетмейстерській діяльності, достатнім виявом активності у пошуку балетмейстерських завдань, позитивним ставленням до організаторських, репетиційних, пізнавальних, комунікативних дій.

Третій рівень (*низький*) – *репродуктивний* – характеризується фрагментарністю фахових знань, які найчастіше застосовуються за певним алгоритмом, відсутністю потреби в балетмейстерській діяльності, недостатньою активністю у вирішенні балетмейстерських завдань, байдужим ставленням до здійснення організаторських, репетиційних, пізнавальних, комунікативних дій.

Отже, у ході теоретичного аналізу було виокремлено критерії сформованості балетмейстерських умінь як мірила ефективності балетмейстерської підготовки майбутніх педагогів-хореографів, створюючи для них підґрунтя в оволодінні балетмейстерською діяльністю в системі професійної підготовки студентів у вищих закладах педагогічної освіти.

Література

1. Занюк С. Психология мотивации / С. Занюк. – К. : Ника-Центр, 2001. – 352 с.
2. Философский словарь / под ред. М. М. Розенталя, П. Ф. Юдина. – М. : Политиздат, 1963. – 544 с.